

Democratie: RIP?

Tijdens de verkiezingsdebatten draaide het voor de traditionele partijen vooral om de vraag: wel of niet regeren met rechts-populistische partijen? Het antwoord bleek duidelijk: nee. Maar ondertussen stemde ruim 30% van de Nederlanders op partijen uit het populistische spectrum. Het begrijpen van die keuze zou het vertrekpunt moeten zijn voor het beleid van alle partijen.

Populisme gedijt als er breeduit onvrede heerst. De belangrijkste bronnen van deze onvrede zijn groeiende ongelijkheid en een overheid die niet voor haar burgers doet wat nodig is. Een gezin met een modaal inkomen en twee kinderen kan, zeker in de grote steden, niet of nauwelijks rondkomen. In 2019 schrok Rutte van het dalende aandeel van de lonen in het Nationaal Inkomen. Die daling was toen al zo'n twintig jaar gaande en is nog steeds niet gestopt. De overheid blijft daarnaast niet in staat om effectief beleid te voeren. Dat komt met name door de enorme toename in wet- en regelgeving in de laatste vijfentwintig jaar. Een duidelijke visie op hoe de problemen waar Nederland en Europa momenteel mee kampen aan te pakken, ontbreekt. Daarnaast is er nog een waslijst aan problemen waar de samenleving mee te maken heeft, zoals woningtekorten, deskundige pers, klimaat, migratie, en zo verder. Fake news op sociale media vormt weliswaar eveneens een probleem, maar is mijns inziens niet de oorzaak voor het opkomende populisme. Tevreden mensen zullen minder gevoelig zijn voor complottheorieën en fake nieuws.

Wat migratie betreft: Nederland is vol en kan de stroom aan asielzoekers niet langer opvangen. Die moet drastisch ingeperkt worden. Daarentegen heeft het vergrijzende Nederland wel arbeidskrachten nodig. Gerichte migratie is voor de Nederlandse economie noodzakelijk. Rechts-populistische partijen hebben alle problemen toegeschreven aan migratie. Een frame waar de traditionele partijen, getuige de verkiezingsdebatten, niet

echt van loskomen. Alle partijen waren het erover eens dat de toeslagenaffaire opgelost moest worden. Acht jaar verder is dat nog steeds niet gebeurd. Aardgasproblemen dito. Hoe komt dit?

De in overheidsgerelateerde organisaties heersende cultuur om geen beslissingen te nemen, maar slechts 'de regels te volgen', speelt hierbij een belangrijke rol. Het loont niet om van de regels af te wijken. Gaat het mis, dan: Kop Eraf! Deze afrekencultuur zorgt voor ontwijkgedrag, wat bepaald niet bijdraagt aan het probleemoplossend vermogen van de overheid.

Het kost te veel tijd om problemen via de normale kanalen in een democratie op te lossen. De kiezers hebben duidelijk gemaakt dat het sneller moet. Minder partijen – lees: een kiesdrempel – zou helpen, maar dat is niet het grootste struikelblok. Snelheid vereist zo nu en dan dat politici beleid moeten voeren dat ingaat tegen de uitspraken van de rechter. Ter illustratie: woningbouw wordt gefrustreerd door eindeloze vergunningen-procedures. Vaak zijn er vertragingen door de stikstofproblematiek of doordat enkelingen gebruik maken van alle bezwaarregels. Gevolg: grote vertragingen in bouwprojecten. Nederland is het enige Europese land dat zichzelf tot stikstofstilstand heeft geregeld.

Om snelheid van veranderingen in dit soort situaties mogelijk te maken, ontkomen we er niet aan om bepaalde regels van de rechtsstaat (lees: uitspraken van de rechter) naast ons neer te leggen. Uiteindelijk moet nieuwe wetgeving dit rechtmatig maken, maar daarop wachten duurt te lang. Niet rechtmatig, maar wel democratisch zolang een gekozen meerderheid dit besluit. Om te voorkomen dat deze veranderingen niet slechts een kleine groep ten goede komen, is het noodzakelijk dat die meerderheid door meerdere partijen wordt gevormd. Niet ideaal, maar een praktisch werkende democratie is nog altijd een beter alternatief dan afglijden naar een autocratie. Dit lijkt al gaande in van oorsprong democratische landen als Turkije, Hongarije en wellicht zelfs de VS. ■

Door **Thijs Jochems**,
Adviseur en Private
Investor